

ΚΡΗΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ω ΒΟΛΛΗΣ

(Ιστορία ἀληθινή)

"Ηταν δ' Ἰανουάριος τοῦ 97.

Στὴν Κρήτην ἐκριτοῦσε τότε ἡ φευτογηγεύχια ἐκείνη που ἐμεσολάβησε στὴς δύο ἐπαναστάσεις. 'Η ἡσυχία τοῦ τρόμου, τῆς φυλακῆς καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου. 'Η γαλήνη, ποῦ προηγήθηκε ἀπὸ τὴν μεγάλην σύρραξιν, ἡ ὁποῖα μαζὶ μὲ τῆς ἀπαίσιες καταστροφῆς ἔφερε καὶ τὸ σπάσιμο τῆς τούρκικης ἀλυσιδᾶς ποὺ τόσα χρόνια αἰμάτων τὸ δοξασμένο νησί.

'Ησυχία δμῶς μαύρη καὶ σκοτεινή. Μέρα δὲν περνοῦσε ποῦ νὰ μήν ἀκουστοῦν φόνοι. 'Εδώ οἱ Τούρκοι ἐσκήτωναν Ρωμηούς. Παραπάνω οἱ Ρωμηοὶ ἐπερναν τὸ αἷμα πίσω μὲ τὸ θανατωμὸν Τούρκων. Σπήτια ἔκαιγαν, ἔκοβαν δένδρα, ἔκλεβαν ζώα. Μιὰ κατάστασις χειρότερη ἀπὸ ἐπανάστασι. 'Αναρχία ποῦ τὴν ὑπεστήριξεν διούρδουλας καὶ τὰ σίδερη τῆς φυλακῆς. "Αν ἥτουν ἀσπλοὶ ἔτερεμε τὸ φυλλοκάρδι σου. Κι' ἂν ἥτουν ὄπλισμένος καὶ σ' ἐπιανεὶς ἡ ἀρχή ἔπερνες διαχειρίσι γιὰ τὴ Ρόδο ἡ καὶ γιὰ τὸ Φερέζαν ἀκόμη.

Καὶ χριστιανοὶ καὶ τούρκοι τὴν ἥθελαν πλειὰ τὴν ἐπανάστασις γιὰ νὰ ἔσπλασθη πέρα πέρα τὸ πρᾶμα καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ νησιοῦ ἡ φωτιὰ κι' διόλεμος ποῦ θάνινε ἔνα τέλος στὴν κολασμένη ποῦ ἔκανε δλος διληγθυσμός.

Τέλος πάντων τὸ κκκό δέξεσπασε. Οἱ Τούρκοι ἀδειασαν τὰ χωριά κι' ἐκουβαλήθηκαν μέσα στὴς πολιτείες ἀγριοὶ καὶ διψασμένοι γιὰ στραγές καὶ γιὰ αἷμα. Καὶ οἱ ἐπαναστάταις ὅξω ἔρειπωναν τὰ τούρκικα χωριά καὶ κατέστρεψαν τὴς τούρκικες περιουσίες.

"Ενα ἀπὸ τὰ ἀγριαὶ ἐπεισόδια τῆς μαύρης ἐκείνης ἐποχῆς, ποῦ ἐποιοῖς τὴν ἐγγώρισε δὲν μπορεῖ νὰ τὴν δυμηθῇ χωρίς ν' ἀνατριχιάσῃ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα παρὰ κάτω.

* * *

"Η Στέρνες, ἔνα χωριούδικι τοῦ Ἀκρωτηρίου τῶν Χανιῶν ἥταν κατοικημένο ἀπὸ Τούρκους ποῦ ἔφυγαν κι' αὐτοὶ καὶ τὸ παράτησαν. "Ενα πρωΐ, δυὸς μέρες ὑστερ' ἀπὸ τὴν ἔγκατάλειψί του οἱ ἐπαναστάταις ἐφάνηκαν ἀπὸ ἔξω.

Τὸ χωρίο, σκεπασμένο ἀπὸ τὴν πρωΐνη δμίχλην ἐφαίνετο ἔρημο δλως διόλου. Οὔτε σκυλὶ δὲν ἀκούστηκε νὰ γαυγίσῃ.

"Εμπήκαμε μέσα μὲ τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν φρονιμάδα ποῦ ἔχρειάζετο. Καὶ προχωρούσαμε χωρὶς ὑποψία. Μὰ ξαφνικὰ μιὰ ντουφεκιά ἔδηγκηκε ἀπὸ κάποιο σπίτι καὶ μιὰ σφαιρά ἥλθε νὰ σφυρίζῃ στ' αὐτιά μας γιὰ νὰ μᾶς πῇ πῶς κάποιος κλείσμένος ἐκεῖ μέσα δὲν

ἥταν διόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψί μαζί.

"Ἐνας Ἀκρωτηριανὸς μᾶς ἔδωκε γλήγωρα τὴν ἔξηγησί.

— Εἰν' δ Βόλης δ Χωνεύης. Δὲν ἐπρέπετο δ σκύλλας νὰ φύγῃ κι' ἐμεινε μέσα σᾶς, τὸν πωνικὸ στήφανο, μᾶς εἰπε.

Καὶ ὑστερά βέβαιως τὰ χέριά του μπρωτά στὸ στόμα ἐφώναξε.

— Καλών σ' ηὕριμε, Χωνεύην ζγζ. 'Εδὲ θάνε ποὺ θὰ γλεντίσωμε.

Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι δὲν ἥλθε καμμιὰ ἀπάντησις.

Σιγὰ σιγὰ οἱ πλειό τολμηροὶ ἔζυγωταν τὸ σπίτι. Καὶ τὸ σπίτι ὑστερ' ἀπὸ λίγο ἥταν τριγυριζμένο ἀπὸ δλες τῆς μεριές.

Μὰ πλειδ κοντά δὲν ἔκωτος εκνείς νὰ πάῃ. Γιατὶ τὸ μαρτίνι τοῦ Βόλη ἀπὸ τὸ μυτηριζμένο παράνθυρο θὰ είχε ράμπατα γιὰ τὴ γαύνα του.

Καὶ σα δὲν είχαν τίποτε καλλίτερα νὰ κάνων οἱ πολιορκηταὶ ἀρχισταν κουδίνια μὲ τὸν πολιορκούμενο.

— Εφύγηνε μωρὲ καὶ σ' ἀργηκαν γιὰ δραγχήτη τοῦ χωριοῦ; Ποιός θὰ σὲ γλυτεώσῃ;

— Αὐτὸς θὰ τὸ δωμάτιο, ἥταν ἡ ἀπάντησις τοῦ Τούρκου ἀπὸ μέσα.

— Περχόμεσσος γιὰ θὰ σὲ φέγη ὁ διάσωλος.

— Κατέχω το. Μὰ πρὸν μὲ φέγη θὰ μὲ πληρώσετε, ταχιδόπιστοι..

Καὶ δός του ντουφεκιές στὰ παράνθυρα. Καὶ βρισιές καὶ κοροτέμπατα.

Πρὸς τὸ μεσημέρι ἔνας ἐπαναστάτης πωῦ ἔδιεπε πῶς ἀπὸ τὸ σπίτι δὲν ἔρχεταις οὔτε μιλιά ἔκκνε νὰ πληγισθῇ τὴν πόρτα.

Μὰ μιὰ σφαίρα ποῦ ἐστάλη νὰ δρῇ τὸ κεφάλι του χωρίς νὰ τὸ πετύχῃ μᾶς ἔδωκε νὰ καταλάβουμε πῶς δ Τούρκος ἀγρυπνούσε κι' είχε σκοπὸν νὰ πουλήσῃ ἀκριδίτο τὸ τομάρι του.

Ἐμεῖς δμῶς πάλι δὲν είχαμε καμμιὰ ὅρεξης νὰ τοῦ τὸ πληρώσουμε. Καὶ γι' αὐτὸς περιμέναμε νὰ νυχτώσῃ γιὰ νὰ τὸν πιάσουμε χωρίς νὰ ματώσῃ οὔτε μύτη ἐπαναστάτου.

* * *

Ἐδράδυκασε. Καὶ μὲ τὴ νύχτα οἱ τοῖχοι τοῦ σπιτιοῦ ἐπιάστηκαν ἀπὸ γύρω γύρω. Τώρα πλειὰ καὶ πουλί πετάμενο νὰ ἥταν δ Βόλης δὲν θὰ μπορούσε νὰ ξεφύγῃ.

Μερικοὶ είπαν νὰ βάλουν φωτιὰ στὸ σπίτι γιὰ νὰ καοῦν μέσα οἱ Τούρκοι. "Άλλοι δμῶς ἥθελαν νὰ τοὺς πιάσουν ζωντανεύς:

Καὶ ἔτοι ἐπεριμέναμε νὰ Ἑγμερώσῃ.

“Ολη τῇ νύχτᾳ δὲν ἀκούστηκε δὲ παραμικρὸς θόρυ-
βος ἀπὸ μέσα. Μονάχα κατὰ τὰ μεσάνυχτα πουθενά
εἶδαμε ἔνα φῶς νὰ τρεμοσύνη καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ
ἀκούσαμε κάτι σὸν κλάμα σὸν βογγητό, ποῦ ἔκανε
πολλοὺς ν' ἀνατριχίασουν.

Δέν εἰχε Ἑγμερώσεις ἀκέμη καλὰ καὶ οἱ ἐπαναστά-
ται ἀρχισαν πάλι τῆς φωνὲς καὶ τῆς προσκλήσεις
στοὺς πολιορχημένους. Μὰ ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἀπαν-
τοῦσε οἱ τολμηρότεροι ἔχασαν τὴν ὑπομονὴν, ἔσπασαν
τὴν πόρτα κι' ἐμπουκάρισαν μέσα στὸ σπίτι.

Μὲ τὰ τουφέκια σηκωμένα ἀνεβήκαμε ἀπάνω καὶ
φτάσαμε στὴν πόρτα τοῦ δυτικᾶ. Τὴν ἐσπάσαμε κι' αὐτῇ.
Μὰ ἐσταθήκαμε δλοὶ κόκαλο, παγωμένοι ἀπὸ τὸ ὑπέ-
ροχο δρᾶμα τοῦ φανατισμοῦ ποῦ ἀπλώνετο μπροστά
μας.

Κάτω μπροστὰ στὸ παράθυρο τὰ δυο παιδιά τοῦ
Βόλη—ἔνα ἀγρός κι' ἔνα κορίτσι μεγαλωπό—μὲ κόκ-
κινα σαρίκια στὸ κεφάλι τὴν ἕσπειραν μὲ τὸ λαιμό
μὲ τὸ λαιμό κομμένο.

Τὰ εἰχε σφάξει μὲ τὰ ἴδιά του τὰ χέρια δι πατέρας
των.

Στὴν ἀλλή γνώνα δὲ ἀδελφὸς τοῦ Βόλη μὲ μιὰ μα-
χαιρὰ κατάστηθα, τελειωμένος κι' αὐτός. Στὰ πόδια
τοῦ κρεβατιοῦ ἡ γυναῖκα του μὲ μιὰ μαχαιρὰ στὴν
καρδιακὴ χώρα κι' ἀλλη μιὰ στὸ λαιμό. Τὰ χέρια τῆς

ἥσαν ματωμένα καὶ κατακομένα. Φαίνεται πῶς μο-
νάχα αὐτῇ ἐπρέβαλε ἀντίστασι στὸ ἀνθρωπομακελεῖ-
τοῦ ἀνδρὸς της.

Καὶ στὴ μέση τοῦ δωματίου ἔσπειραν μὲ τὰ
φυσεκλίκια στὸ στήθος του, μὲ τὸ μαρτίνι δίπλα καὶ
μὲ ἔνα καταματωμένο μαχαίρι στὰ χέρια δι Βόλης,
ζωντανὸς ἀκόμη, μὲ δυὸ μεγάλα τραύματα στὸ λαιμό.

Σιωπηλοὶ γιὰ λίγα λεπτά ἐβλέπαμε τὸ ἄγριο ἀπο-
τέλεσμα μιᾶς θυσίας εἰς τὸ φανατισμό. Καὶ ή φρίκη
ὅλων δταν συνήλθαμε μαζεύηκε σὲ μιὰ λέξι ποῦ
ἐβγῆκε ἀπ' ἀλα τὰ στήθη.

— Τὸ σκύλλο!

Ἐπῆγα κοντά στὸ Βόλη, ἔγονάτισα μπροστὰ στὸ
κεφάλι του καὶ τὸν φώτησα μὲ φωνὴ γεμάτη ἀπὸ
φρίκη:

— Γιάντα μωρὲ ἐσφράξεις τὰ παιδιά σου; Γιάντα δὲν
ἐπαραδόθηκες νὰ γλυτώσουν τὴν ζωή τους;

Στὰ μισαποθαμένα χείλη του ἔζωγραφήθηκε τότε
ἔνα ἄγριο γέλοιο. Γέλοιο γεμάτο ἀπὸ θρίαμβο καὶ
περιφρόνησι. Ἐκαμε νὰ μιλήσῃ μὰ δὲν ἐμπόρεσε.
Ἐσήκωσε μονάχα μὲ κόπο τὸ χέρι του, ἐστύλωσε
φηλὰ τὰ μάτια του καὶ μοῦ ἐδείξε τὸν οὐρανό.

“Ισως μ' αὐτὸ ἥθελε νὰ μοῦ δώσῃ νὰ καταλάβω δτε
ἐκεῖ ἐπάνω ἐπερίμενε τὴν ἀνταμοιδὴ γιὰ τὴν ἀγρια-
θυσία του.

Δ. Χ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

(Συνέχεια)

Τούτου ἔνεκα καίπερ συνειδότες καὶ τῶν πηγῶν
τὴν ἔλλειψιν καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἀναλαμβά-
νομεν σύμερον νὰ σκιαγραφήσωμεν τὸν ἀνέρα δστις
πλὴν ἀλλων ἰδιαίτερα συνήργησεν εἰς τὴν πρόσοδον
καὶ ἀκμὴν τῆς περιώνυμου τῆς πόλεως ἡμῶν Ἀκα-
δημείας.

Τῇ 19η Ὁκτωβρίου 1784 ἐγεννήθη δι Καΐρης ἐν
“Ανδρῷ ἐκ πατέρων μὲν Νικολάου, μητρὸς δὲ Ἀσημί-
νας· ἡ οἰκεγένεια αὐτοῦ ἦν μία τῶν ἀρχαιοτάτων
καὶ τὰ μάλιστα σημαινωσάν ἐν τῇ νήσῳ ἀδελφὸν
ἔσχε τρεῖς καὶ ἵσαρθμος ἀδελφάς, ὃν περιώνυμος
ἐγένετο, ὡς θὰ ιδωμεν, ἡ Εὐανθία.

Διδαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ πατρίδι αὐ-
τοῦ προσῆλθε κατόπιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ταύτην τῷ
1792 κληθεὶς ὑπὸ τίνος ἐνταῦθα διατέθησεν πρὸς
μητρὸς θείου αὐτοῦ Σωφρονίου καλούμενου.

Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Γρηγορίου Σωφρόνη ἴστορήσαμεν ἡδη
ὅτι ἀγαθὸν προστάτην εύρεν δι Καΐρης τότε τὸν ἐπ'
ἀδελφὴν γαμβρὸν τοῦ Σωφρόνη Χη Διαμαντῆν, δτι ἐν τῷ
σίκῳ τούτῳ συνεδέδη δια πιστηθίου πρὸς τὸν Γρη-

γρίον φίλας, δτι ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν αἰγίδα τοῦ Χη
Διαμαντῆ ηκολούθησε βραδύτερον τὸν Γρηγόριον με-
ταβαίνοντα ἐπὶ σκοπῷ εὑριτέρας μαθήσεως εἰς
Πάτριον καὶ Χίον δπόθεν ὡς φιλόπονος μελισσα ἀπε-
κόμισεν δ, τι ἐν ταῖς ἀκμαζούσας τότε σχολαῖς τῶν
νήσων τούτων ἐδιδάσκετο.

‘Η ἐξ Εύρωπης τότε συμπεσοῦσα ἐπάνοδος τοῦ
Βενιαμίν ἥλεκτρισε τὸν Θωμᾶν, διότι τοῦτο ἡτο τὸ
ἀρχικὸν δνομα τοῦ Καΐρου: φύσει φιλομαθῆς ὃν πε-
νιχράν εἰς ἀκρον ἐνόμισεν, ἦν ἐν τε Πάτιμφ καὶ Χίω
ἔλασθεν παίδευσιν· ἡ ἐπὶ μικρὸν δὲ χρόνον ὑπὸ τὸν
Βενιαμίν μαθητεία αὐτοῦ ἐκέντρισεν ἐτι μᾶλλον καὶ
ῶξυνε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς εἰς τὴν ‘Εσπερίαν μεταβά-
σεως αὐτοῦ. Καὶ τῶν μὲν γονέων αὐτοῦ, οἵτινες παντὶ
σθένει προσεπάθουν νὰ ἀποτρέψωσιν αὐτὸν τὸν σκο-
πού τούτου φοβούμενοι τὰ δεινὰ τοῦ ἐν τῇ ξένῃ βίου,
οἵτινες καὶ αὐτὸν τὸν γάμον ὡς δέλεαρ προέσεισαν ἀ-
γωνίζομενοι νὰ μεταπείσωσιν αὐτόν, τῶν μὲν λέγω,
γονέων αὐτοῦ ἀπηλλάγη δηλώσας δτι ἐπεδύμει νὰ ἀ-
σπασθῇ τὸ κληρικὸν στάδιον, ητινι προτάσει αὐτοῦ·